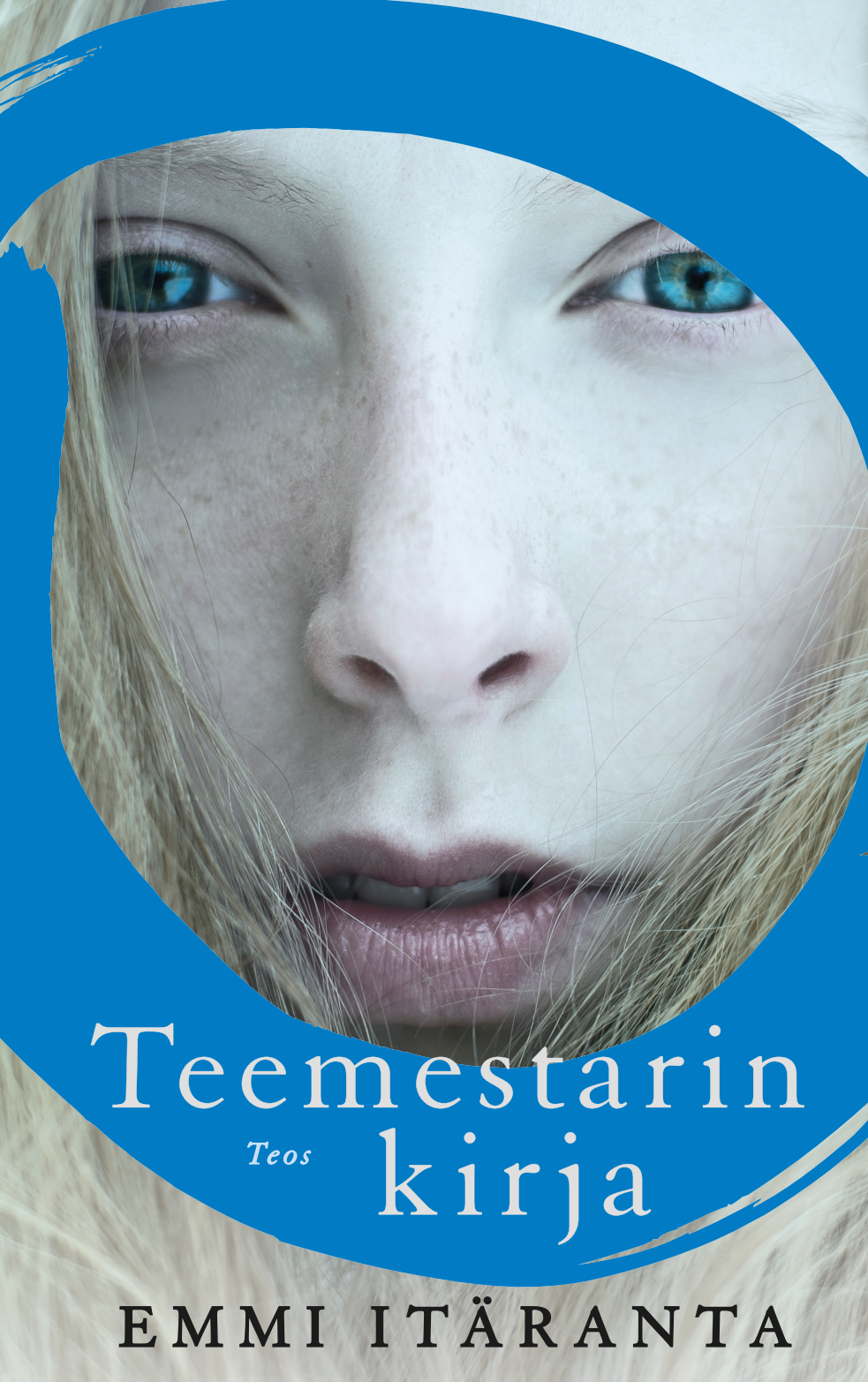




Teemestarin *Teos* kirja

EMMI ITÄRANTA

TEEMESTARIN KIRJA

EMMI
ITÄRANTA
Teemestarin
kirja

*Kustannusosakeyhtiö Teos
Helsinki*

11. painos

© Emmi Itäranta, 2012

Graafinen suunnittelu Ville Tiihonen

ISBN 978-951-851-974-7

Painanettu EU:ssa

PROLOGI

Kaikki on nyt valmista.

Seitsemän viikon ajan olen jokaisena aamuna lakaissut teemajalle vievältä polulta lehdet, jotka ovat pudonneet kivilaatoille, ja neljäkymmentäyhdeksän kertaa olen valikoinut niiden joukosta kourallisen, jonka olen sirotellut takaisin kiville, jotta polku ei näyttäisi liiaksi ihmisen lakaisemalta. Se oli yksi asioista, joissa isä oli aina itsepäinen.

Sanja sanoi minulle kerran, ettei kuolleita tarvitse miellyttää. Ehkä ei tarvitsekaan. Ehkä yritän miellyttää itseäni. Toisinaan en tiedä eroa. Miten voisin, kun he ovat luissani ja veressäni, kun heistä ei ole jäljellä muuta kuin minä?

En ole uskaltanut käydä lähteellä seitsemään viikkoon. Eilen avasin vesihanan talossa ja pitelin vesileilin suuta sen metallia vasten. Puhuin sille kauniisti ja puhuin sille rumasti ja saatoin huutaa ja itkeäkin, mutta vettä eivät liikuta ihmisten murheet. Se virtaa vauhtiaan hidastamatta tai kiihdyttämättä maan pimeydessä, siellä missä vain kivet kuulevat.

Johto luovutti leiliini muutaman pisaran, ehkä lusikallisen. Tiedän, mitä se tarkoittaa.

Tänä aamuna tyhjensin lopun veden leilistä pataan, hain kuivattua turvetta vajasta teemajaan ja asetin tulensytytti-

men tulisijan viereen. Ajattelin isää, jonka toiveita vastaan olin rikkonut, ja ajattelin äitiä, joka ei koskaan nähnyt päivää, jolloin minusta tuli teemestari.

Ajattelin Sanjaa. Toivoin, että hän oli jo siellä, minne minä olin lähdössä.

Vieras, jonka kasvot eivät ole oudot, kävelee polkua pitkin ja ojentaa minulle kättään, johon olen valmis tarttumaan. Maailma ei pyöri hitaammin tai nopeammin, kun olemme yhdessä kulkeneet portista.

Jäljelle jää valoa veden pinnalla, tai väistynvä varjo.



OSA I:

VEDEN VARTIJAT

Vain se, mikä muuttuu, voi säilyä.

WEI WULONG, "TEEN POLKU"

7. vuosisata Vanhan Qianin aikaa

LUKU I

Vesi on kaikista elementeistä muuttuvaisin. Niin isä kertoi minulle päivänä, jolloin hän vei minut paikkaan, jota ei ole. Vaikka hän oli väärässä monessa asiassa, siinä hän oli oikeassa, niin uskon yhä. Vesi kulkee kuun mukana ja syleilee maata, eikä se pelkää kuolla tulessa tai elää ilmassa. Kun siihen astuu, se on yhtä lähellä kuin oma iho, mutta jos siihen iskeytyy liialla voimalla, särkyy kappaleiksi. Kerran, kun maailmassa vielä oli talvia, kylmiä talvia, valkoisia talvia, talvia joihin saattoi kääriytyä ja liukastua ja joista saattoi tulla sisälle lämpimään, ihmiset kävelivät kiteytyneen veden pinnalla ja nimittivät sitä jääksi. Olen nähnyt jäätä, mutta vain pieniä, ihmisten tekemiä kimpaleita. Koko elämäni olen uneksunut siitä, millaista olisi kävellä meren jäällä.

Kuolema on veden liittolainen. Niitä ei voi erottaa toisistaan, eikä niistä kumpaakaan voi erottaa meistä, sillä niistä meidät on lopulta tehty: veden muuttuvaisuudesta ja kuoleman läheisyydestä. Vedellä ei ole alkua tai loppua, mutta kuolemalla on molemmat. Kuolema *on* molemmat. Toisinaan kuolema kulkee kätkeytyneenä veteen, ja toisinaan vesi karkottaa kuoleman, mutta ne kulkevat aina yhdessä, maailmassa ja meissä.

Myös tämän opin isältä, mutta nyt uskon, että olisin op-
pinut sen yhtä lailla ilman häntä.

Voin valita oman alkuni.

Ehkä valitsen oman loppuni.

Alku oli se päivä, jolloin isä vei minut paikkaan, jota ei ollut.

Oli kulunut kaksi viikkoa siitä, kun olin käynyt ylioppi-
laskokeessa, joka oli pakollinen kaikille kansalaisille sinä
vuonna, kun heistä tuli täysi-ikäisiä. Olin pärjännyt hyvin,
mutta oli koko ajan selvää, että pysyisin isän opissa sen si-
jaan, että olisin lähtenyt kaupunkiin jatkamaan opintojani.
Se oli valinta, jonka koin velvollisuudekseni, eikä siksi ehkä
valinta laisinkaan. Mutta vanhempani vaikuttivat tyytyväi-
siltä enkä itse ollut onneton, eikä siihen aikaan juuri muul-
la ollut väliä.

Olimme puutarhassa teemajan takana, missä autoin isää
ripustamaan tyhjiä vesileilejä kuivumaan. Muutama roik-
kui yhä käsivarrellani, mutta suurin osa riippui jo alassuin
metallitelineen koukuista. Auringonvalo siivilöityi harsoina
niiden läpikuultavan pinnan läpi. Vesipisarat valuivat hitai-
na niiden sisällä, ennen kuin lopulta tipahtivat nurmikolle.

”Teemestarilla on erikoislaatuinen side veteen ja kuole-
maan”, isä sanoi ja etsi samalla yhdestä leilistä halkeamia.
”Tee ei ole teetä ilman vettä, eikä teemestari ilman teetä ole
teemestari. Teemestari omistaa elämänsä muiden palvelemi-
seen, mutta osallistuu itse teeseremoniaan vieraana vain ker-
ran elämässään, silloin kun tuntee kuolemansa lähestyvän.
Hän määrää seuraajansa valmistamaan viimeisen rituaalin,
ja teen juotuaan hän odottaa teemajassa yksin, kunnes kuo-
lema painaa kätensä hänen sydämelleen ja pysäyttää sen.”

Isä heitti leilin nurmikolle, missä pari muuta jo lojui. Lei-
lien korjaaminen ei aina onnistunut, mutta ne olivat kalliita

niin kuin kaikki kunnollisesta muovista tehty, ja yleensä kannatti ainakin yrittää.

”Onko kukaan koskaan erehtynyt?” kysyin. ”Luullut kuoleman tulevan, vaikka sen aika ei vielä ollut?”

”Ei meidän suvussamme”, hän vastasi. ”Olen kuullut mestarista, joka määräsi poikansa valmistamaan viimeisen teerituaalin, asettui sen lopuksi teemajan lattialle makaa-maan ja käveli kaksi päivää myöhemmin takaisin taloonsa. Palvelijat luulivat häntä aaveeksi ja yksi heistä sai sydän-kohtauksen. Teemestari oli erehtynyt kuvittelemaan palvelijan kuolemaa omakseen. Palvelija tuhkattiin ja mestari eli vielä kaksikymmentä vuotta. Mutta niin ei yleensä tapahdu.”

Läimäytin paarmaa, joka oli laskeutunut käsivarrelleni. Se surahti pois juuri ajoissa. Hyönteishupun otsanauha kiristi ja kutitti, mutta tiesin, että sen riisuminen houkuttelisi liikaa hyönteisiä.

”Mistä sitten tietää kuoleman tulevan?” kysyin.

”Sen tietää”, isä vastasi. ”Niin kuin tietää rakastavansa, tai niin kuin unessa tietää toisen huoneessa olijan tutuksi, vaikka hänen kasvonsa ovat vieraat.” Hän otti viimeiset leilit minulta. ”Hae kaksi roihulyhtyä teemajan verannalta ja täytä ne valmiiksi.”

Ihmettelin, mihin hän tarvitsi lyhtyjä, koska oli vasta alkuiltapäivä eivätkä edes yöt hukuttaneet horisontissa kelluvaa aurinkoa tähän aikaan vuodesta. Kiersin teehuoneen ympäri ja otin kaksi lyhtyä penkin alta. Toisen pohjalla kangerteli jähmeä roihukärpänen. Ravistin sen karviaispensaikkoon. Roihukärpäset viihtyivät parhaiten karviaisissa, joten ravistelin pensaiden oksia avonaisten lyhtyjen päällä, kunnes kummankin pohjalla oli kourallinen unisina ryömiviä kärpäsiä. Suljin lyhtyjen kannet ja vein ne isälle.

Hän oli nostanut selkäänsä tyhjän vesileilin. Hänen ilmeensä oli sulkeutunut hyönteishupun takana. Ojensin lyhdyt hänelle, mutta hän otti vain toisen niistä.

”Noria, minun on aika näyttää sinulle jotain”, hän sanoi.
”Tule mukaan.”

Kävelimme talon takana leviävän kuivuneen suon poikki tunturin juureen ja ylös rinnettä. Matka ei ollut pitkä, mutta tahmea hiki liimasi hiukset päänahkaani. Kun tulimme korkeudelle, jolla rakkamaa alkoi, riisin hyönteishupun päästäni. Tuuli oli niin voimakas, ettei paarmoja ja sääskiä ollut yhtä paljon kuin talon ympärillä.

Taivas oli puhdas ja liikkumaton. Aurinko kiristi iholla. Isä oli pysähtynyt, ehkä valitsemaan reittiään. Käännyin katsomaan taakseeni. Alhaalla näkyi teemestarin talo puutarhoineen, läikkä häilähtelevää vihreää palaneen nurmen ja paljaan kiven haalistuneessa maisemassa. Kylän talot olivat hajallaan pitkin laakson pohjaa, ja sen toisella reunalla kohosi Alvinvaara. Kaukana sen rinteiden takana, siellä missä kastelualueet sijaitsivat, erottui kaistale tummanvihreää kuusimetsää. Kauempana samassa suunnassa oli meri, mutta sitä ei nähnyt täältä edes kirkkaimmalla säällä. Toisessa suunnassa oli Kuolleen metsän takkuinen, hitaasti kelottuva runkoryteikkö. Vielä lapsuudessani siellä oli kasvanut satunnaisia koivuja, jotka eivät ulottuneet vyötäröäni korkeammalle, ja kerran olin poiminut sieltä kokonaisen kourallisen puolukoita.

Rakkamaan rajalla kulki polku, ja isä kääntyi sille. Tällä puolella tunturin rinne oli täynnä luolia. Nuorempana olin usein leikkinyt täällä. Muistin yhä, miten äiti oli kerran löytänyt minut leikkimässä vuoreneikkoja Sanjan ja parin muun lapsen kanssa. Hän oli huutanut isälle, joka oli

unohtanut katsoa perääni, ja retuuttanut minua käsivarresta koko matkan kotiin. En ollut saanut leikkiä kylän lasten kanssa kuukauteen. Mutta senkin jälkeen olin hiipinyt luolille Sanjan kanssa salaa aina, kun äiti oli työmatkoilla, ja olimme leikkineet löytöretkeilijöitä ja seikkailijoita ja Uuden Qianin salaisia agentteja Välimeren autiomaassa. Luolia oli kymmeniä, ellei satoja, ja olimme kolunneet niistä mielestämme kaiken koluamisen arvoisen. Etsimme salakäytäviä ja kätkettyjä aarteita, sellaisia kuin vanhoissa kirjoissa tai viestintarinoissa, mutta emme koskaan löytäneet muuta kuin rosoista kuivaa kiveä.

Isä pysähtyi kissan pään muotoisen luolan suulle ja ryömi siitä läpi sanomatta sanaakaan. Aukko oli matala. Polveni hankautuivat kalliota vasten housujen ohuen kankaan läpi, ja minulla oli vaikeuksia saada lyhty ja hyönteishappu mukani sisälle. Luolan ilma oli viileää ja liikkumaton. Lyhdyt alkoivat hehkua himmeinä, kun roihukärpästen kellertävä kimallus syttyi hämärässä.

Tunnistin luolan. Olimme tapelleet siitä Sanjan kanssa yhtenä kesänä, kun hän oli halunnut käyttää sitä Uuden Qianin Ratkaisevan Tärkeän Löytöretkeilijäin Keskuseuran päämajana. Minusta hukkatilaa oli ollut liikaa, koska luola madaltui jyrkästi takaosaa kohti, ja mielestäni se oli myös ollut liian kaukana kotoa ruoan onnistunutta salakuljetusta ajatellen. Loppujen lopuksi olimme valinneet pienemmän luolan, joka oli lähempänä perheeni taloa.

Isä ryömi kohti luolan takaosaa. Näin hänen pysähtyvän ja työntävän kätensä suoraan seinään – siltä minusta näytti – ja näin hänen käsivartensa liikkeen. Kallio hänen yläpuolellaan kirskahti vaimeasti, kun siihen avautui tumma aukko. Luola oli sillä kohtaa niin matala, että kun hän nousi istumaan, hänen päänsä oli aukon korkeudella, ja

hän pujottautui siitä läpi ottaen lyhdyn mukaansa. Sitten näin hänen kasvonsa, kun hän katsoi minuun aukon toiselta puolen.

”Oletko tulossa?” hän kysyi.

Ryömin luolan perälle ja tunnustelin seinää siitä kohtaa, missä olin nähnyt hänen jollain keinolla avaavan luukun. Roihulyhdyn huojuvassa valossa näin vain karheaa kiveä, mutta sitten sormeni löysivät kapean hyllymäisen muodostelman, jonka takana oli leveä halkeama, josta paljastui pieni piilovipu. Halkeamaa oli lähes mahdoton nähdä kallion muodon vuoksi.

”Selitän myöhemmin, miten tämä kaikki toimii”, isä sanoi. ”Tule nyt tänne.”

Seurasin häntä luukun läpi.

Luolan yläpuolella oli toinen luola, tai oikeammin tunneli, joka näytti sukeltavan suoraan tunturin sisustaan. Sisääntuloaukon yläpuolella tunnelin katossa oli metalliputki, ja sen vieressä suurikokoinen koukku, joiden käyttötarkoituksesta minulla ei ollut aavistustakaan. Seinässä oli kaksi vipua, joista toista isä käänsi. Kiviluukku sulkeutui. Lyhtyjen hehku kasvoi kirkkaaksi tunnelin täydessä pimeydessä. Isä riisui hyönteishuppunsa ja leilin, jota oli kantanut, ja laski ne lattialle.

”Voit jättää huppusi tänne”, hän sanoi. ”Et tarvitse sitä edempänä.”

Käytävä laskeutui tunturin sisustaa kohti. Huomasin, että metalliputki kulki sen viertä. En mahtunut kulkemaan suorassa, ja myös isän pää hipoi välillä kattoa. Kallio jalkojen alla oli odottamattoman sileä. Lyhtyni valo takertui ryppyihin isän takin selkämyksessä ja pimeys takertui seinien painaumiin. Kuuntelin maan hiljaisuutta ympärillämme, erilaista kuin maanpäällinen hiljaisuus. Se oli

tiheämpää, liikkumattomampaa. Vähitellen aloin erottaa sen ytimessä venyvän, kasvavan äänen, joka oli tuttu ja silti vieras. En ollut kuullut sitä vapaana, kokonaan oman painonsa ja tahtonsa mukaan virtaavana koskaan aikaisemmin. Se oli samankaltainen kuin ikkunoihin osuva sade tai saavista männyn juurakkoon kaadettu kylpyvesi, mutta tämä ääni ei ollut kesy tai kapea, ei ihmisten takomiin rajoihin kahlittu. Se kääri minut ja veti minua syvemmälle, kunnes se oli lähellä kuin seinät, lähellä kuin pimeys.

Isä pysähtyi ja näin lyhtyjen valossa, että olimme tulleet aukolle, joka yhdisti toisiinsa käytävän ja toisen luolan. Ääni kohisi voimakkaana. Isä kääntyi katsomaan minua. Roihukärpästen valo kareili hänen kasvoillaan kuin vedessä, ja pimeys lauloi hänen takanaan. Odotin hänen sanovan jotain, mutta hän vain käänsi selkänsä uudelleen ja meni läpi aukosta. Seurasin häntä.

Yritin nähdä eteeni, mutta lyhtyjen valo ei ulottunut pitkälle. Pimeä otti meidät vastaan humisten. Se oli kuin kuumenevan teeveden kohinaa rautapadan pohjalla, mutta enemmän, kuin tuhannen tai kymmenentuhannen padan pohjalla silloin, kun vesi on juuri alkanut kiehua ja teemestari tietää, että on aika ottaa se tulelta tai se katoaa höyrynä tavoittamattomiin. Tunsin jotain viileää ja kosteaa kasvoillani. Sitten laskeuduimme muutaman askelman, ja roiuhukärpästen valo osui lopultakin ääneen, ja näin kätkeytyn lähteen ensimmäisen kerran.

Vesi ryöppysi kallion sisältä hohtavina noroina ja suihkuina ja säihkyvinä nauhoina, valtavina seinäminä jotka pirstoivat luolan pohjalla lepäävän lammen pintaa osuessaan siihen. Se purskahteli ja pyörteili kivien ympärillä, solmiutui ja kääriytyi itseensä, kuohusi ja tanssi ja purkautui taas. Pinta värähteli liikkeen voimasta. Lammesta solisi

kapea puro kohti kielekettä, jolle olimme tulleet oviaukosta, ja se katosi kallion sisään kielekkeen alla. Näin kallioseinässä vedenpinnan yläpuolella jotain, mikä näytti valkoiselta tahralta, ja vivun kauempana seinämässä. Isä patisti minua eteenpäin, lammen reunalle.

”Maista sitä”, hän sanoi.

Työnsin sormeni veteen ja tunsin sen voiman. Se liikahdelti kättäni vasten kuin hengitys, kuin eläin, kuin toisen ihmisen iho. Vesi oli kylmää, paljon kylmempää kuin mikään, mihin olin tottunut. Nuolaisin sormiani varovasti, niin kuin minulle oli aivan pienestä asti opetettu: älä koskaan juo vettä, jota et ole ensin maistanut.

”Se on makeaa”, sanoin.

Lyhdyn valo poimuttui isän kasvoilla, kun hän hymyili, ja sitten, hitaasti, hymy kuivui pois.

”Olet seitsemäntoista ja täysi-ikäinen, ja tarpeeksi vanha ymmärtääksesi sen, mitä aion kertoa sinulle”, hän sanoi. ”Tätä paikkaa ei ole. Tämä lähde ehtyi kauan sitten. Niin tarinat kertovat, ja niin uskovat nekin, jotka tuntevat toisia tarinoita, sellaisia joiden mukaan lähde tunturin sydämessä antoi keran vettä koko kylälle. Muista se. Tätä lähdettä ei ole.”

”Muistan”, sanoin hänelle, mutta ymmärsin vasta myöhemmin, millaisen lupauksen olin tehnyt. Hiljaisuus ei ole tyhjää tai aineetonta, eikä sitä tarvita kesyjä asioita kahlitsemaan. Usein se varjelee voimia, joilla on valta tärkeä kaikki.

Palasimme takaisin käytävää pitkin. Kun tulimme sisään-tuloaukolle, isä otti leilin, jonka oli jättänyt sinne, ja ripusti sen katossa riippuvaan koukkuun. Varmistettuaan, että leilin suu oli auki, hän käänsi vipua tunnelin seinässä. Kuulin sähköisen äänen, samantapaisen kuin se, joka lähti keittiön kylmälaitteista, ja uudenlaisen kohinan, kuin metalliin

MAAILMASTA ON LOPPUMASSA VESI.
Suunnattoman katastrofin – ehkä ilmaston-
muutoksen, ehkä jonkin muun – läpikäynyt
ihmiskunta sinnittelee veden vähyyden ja sen
säännöstelyä hallitsevan diktatuurin vallan alla.
Vain kaatopaikoille hautautunut teknologia ja
teemestarien sukupolvien ajan pitämät päivä-
kirjat muistuttavat entisistä ajoista.

Noria on teemestarien sukua, ja pian on
hänen vuoronsa ottaa vastaan täysivaltaisen
teemestarin arvo – ja edeltäjiensä tarkkaan var-
jelema salaisuus. Aikana, jolloin veden kätke-
minen on rikoksista pahin, sotilasvallan katse
kiinnittyy väistämättä teemestarin taloon.

TEEMESTARIN KIRJA ON KAUNIS JA
VAVAHDUTTAVA KUVAUS MAAILMASTA,
JONKA ALKUSOITTOA KUUNTELEMME
JO TÄNÄ PÄIVÄNÄ.

